

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ РІЗНОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

ДВИГАЙЛО І.

Copyright © 2013

Актуальність теми дослідження. Ефективна та успішна самореалізація людини в сучасному багатокультурному та поліетнічному світі передбачає наявність цілої низки особистісних якостей і компетенцій. Україна – це поліетнічна культурногolosа держава, тому нині вельми актуальним постає вивчення проблематики мультикультуралізму, міжетнічного спілкування, полікультурної освіти. У різних державних документах, у тому числі тих, що безпосередньо стосуються системи освіти, декларується орієнтація на розвиток гуманістичної, особистісно зорієнтованої, компетентної освіти. Проте наповнення цих програмних положень реальним змістом неможливе без визначення точних цілей, принципів і способів їх зреалізації у межах країни.

Філософи, педагоги, психологи, фахівці соціальної сфери неодноразово зверталися до аналізу соціально-психологічних і педагогічних умов і чинників, які сприяють формуванню психологічно здорової, гуманістично зорієнтованої особистості (Г.О. Балл, І.Д. Бех, М.Й. Боришевській, О.К. Дусавицький, З.С. Карпенко, В.О. Молько, В.П. Москалець, М.В. Савчин, О.П. Саннікова, Т.М. Титаренко, А.В. Фурман); її соціалізації, адаптації, інтеграції і самореалізації в полікультурному соціумі (О.В. Бондаревська, Дж. Бенкс, Л.Р. Почебут, М. Ротерм, Є.В. Чорний); розвитку культурної і міжкультурної компетентностей, що первинно проявляються у формуванні і розумінні образів своєї й інших культур, умінні бачити, порівнювати й аналізувати феномени культури (М. Араджіоні, Д. Кестер, Е. Лінч); пошуку та ухваленню власної культурної ідентичності в умовах полікультурного суспільства (В.М. Павленко, Т.Г. Стефаненко, О.Н. Татарко, В.Ю. Хотинець); позитивному ухваленню цінностей багатокультурного суспільства і значущості полікультурної компетентності, знання і розуміння культурних особливостей, схожості і відмінностей, апріорної рівності культур, пріоритету особистісних характеристик спілкування над суто соціальними (О.Г. Асмолов, Л.І. Редькіна, Г.В. Солдатова, О.Є. Фурман, Є.В. Чорний).

Однак, не дивлячись на відносну опрацьованість окремих аспектів проблеми багатокультурності в руслі гуманізації освіти, досі не було проведено комплексного дослідження взаємозв'язку соціально-психологічних компонентів соціокультурного, освітнього просторів та їх сукупного впливу на особу і групи людей. Окремі наукові роботи були присвячені процесам моделювання і проектування в психології і педагогіці (О.Ф. Коган, С.Д. Максименко, В.В. Нікандров, Л.М. Фрідман, Є.В. Чорний), проектуванню і плануванню системи освіти з метою приведення її відповідно до реалій і тенденцій суспільного розвитку (Ю.І. Тарський, В.І. Загв'язинський, В.М. Монахов, В.В. Рубцов, В.О. Семиченко, В.І. Слободчиков, А.В. Фурман). Проте концептуальні соціально-психологічні підстави системного моделювання полікультурної освіти й освітнього простору, спрямованого на формування багатокультурної особистості, дотепер не були чітко розроблені й належно узагальнені [1; 4; 8].

У даній роботі різнокультурна освіта розглядається в трьох основних аспектах. По-перше, як аксіологічна психолого-педагогічна концепція, суть якої полягає у визнанні етнокультурного різноманіття як блага, не менше значущого і позитивного, ніж, наприклад, різноманітність природи. По-друге, це освітня політика, що приймається на державному рівні і позитивно сприймається всіма суб'єктами навчально-виховного процесу. По-третє, це також процес реалізації методології і технології системного, в нашому випадку соціально-психологічного моделювання [8].

Мета дослідження: наукове обґрунтування соціально-психологічного моделювання стану, можливостей і перспектив розвитку різнокультурної освіти в Україні, що охоплює модель формування полікультурної особистості як її центральну суб'єктно-індивідуальнісну ланку.

Об'єктом дослідження є модель різнокультурного освітнього часопростору, що з різною мірою повноти впроваджена в країнах світу, в тому числі і в Україні.

Предмет дослідження – соціально-психологічне моделювання різнокультурного освітнього часопростору у взаємодоповненні його принципів, змісту, умов та засобів його ефективного здійснення.

Висновки

1. Мультикультуралізм – це ціннісна та ідеологічно обґрунтована і відносно стійка внутрішня позиція особистості, психологічні характеристики якої дозволяють говорити про її полікультурність. Ця ідеологія є аксіологічною підставою для актуалізації проблематики полікультурної освіти як на рівні соціального замовлення і державних законодавчих актів, так і на рівні теоретико-методологічних розробок і практичної реалізації відповідних програм. В американській і європейській педагогіці і психології полікультурна освіта і виховання – це складова частина зреалізованого на практиці процесу демократизації різних сфер суспільного життя.

2. Теоретичний аналіз численних підходів до сутності і дефініцій таких поширених понять, як “модель”, “моделювання”, “моделювання в психології”, “соціально-психологічне моделювання”, а також до технологій вживання відповідних методів, показує, що методологічні узагальнення торкалися більшою мірою моделювання як загальнонаукового методу дослідження. Основна проблема визначається тим, що моделювання – це широка і ємка категорія, зміст якої розмиває розуміння моделювання, по-перше, як імітації механізмів, процесів і результатів людської діяльності, по-друге, як методу організації, відтворення того чи іншого виду діяльності шляхом штучного конструювання відповідного соціального середовища. Звідси походить важливість і своєчасність для полікультурних регіонів проблеми конструювання адекватних моделей освітніх систем та їх цілеспрямованої трансформації [8].

3. На основі критичного аналізу і розвитку існуючих підходів концепція системного соціально-психологічного моделювання охоплює три аспекти: по-перше, це психічне моделювання в широкому значенні як специфічний

метод взаємодії людини з природним і соціальним довкіллям, а відтак як довільний інтроспсихічний процес віддзеркалення і інтерпретації реальності, де його результатом є унікальна і варіативна суб'єктивна психічна реальність – модель (образ, картина, концепт) світу; по-друге, психологічне моделювання як системний метод дослідження, що припускає побудову моделей, зміст яких залежить від орієнтації на той або інший часовий модус: минуле, теперішній час або майбутнє – ретроспективні, статичні, прогностичні моделі або, в нашій термінології, рефлексія, трендове і трансформаційне моделювання; по-третє, це сукупність психічного і соціально-психологічного моделювання в діадомістних та полімістних системах [6; 8].

4. Ідеологія, принципи, способи і прийоми реалізації політики мультикультуралізму в системі освіти розуміються як аксіологічна і діяльнісна основи організації соціально-психологічної та психолого-педагогічної дії на соціалізацію наступників, самого процесу формування багатокультурної особистості. Цілісність трьох видів моделювання (рефлексії, трендового і трансформаційного) – це адекватний метод гуманізації багатокультурного освітнього простору як складного соціального організму, що є частиною більш ширшої соціальної системи і водночас містить достатньо складні підсистеми ідеологічну (організатори), методологічну (розробники і автори програм, підручників), управлінську (менеджери різного рівня), виконавську (педагоги-наставники), об'єктну (наступники)).

5. Комплексна технологія цілеспрямованої трансформації освітнього простору передбачає, по-перше, дослідження компонентів соціокультурного простору, що найбільш значущо впливають на освітню систему, її складові в історичній ретроспективі і в їх наявному стані, що досягається у процесі моделювання рефлексії; по-друге, вивчення моделювання як цілісного і багатоаспектного інтроспсихічного процесу, під час якого формується і перманентно змінюється образ світу наставника та наступника (також у формі моделювання рефлексії); по-третє, позначення найбільш значущих умов успішної реалізації моделі різнокультурної освіти (на етапі практичного упровадження трансформаційної моделі); по-четверте, проведення моніторингу тенденцій у розвитку досліджуваних систем різного рівня і їх компонентів, іншими словами, використання прогностичних можливостей соціально-психологічного моделювання як методу виявлення спрямованості і особливостей розвитку систем (особа, освітня система), їх взаємодії між особою та авторською програмою (у формі трендового моделювання); по-п'яте, визначення і формування ідеолого-аксіологічних, теоретико-методологічних умов і технологічних схем реалізації змін у системі освітнього простору (в рамках локальних експериментів і апробації моделей та організаційно-технологічних схем); по-шосте, застосування методу соціально-психологічного моделювання як засобу зовнішнього впливу на процес психічного моделювання окремих сегментів свідомості наступника та наставника і всього освітнього простору у напрямі різнокультурності [1; 3; 8].

1. Ананьян Е. Генезис становлення і розвитку ідей полікультурної освіти / Е. Ананьян // Рідна школа. – 2006. – № 2. – С. 12–14.

2. Багатокультурність і освіта. Перспективи запровадження засад полікультурності в системі середньої освіти в Україні. – К. : УЦКД, 2001. – С. 1–29.

3. Гукаленко О. В. Поликультурное образование. Теория и практика : монография / О. В. Гукаленко. – Ростов н/Д. : Изд-во РГПУ, 2003. – 512 с.

4. Данилова Л. Ю. Формирование поликультурной компетентности студента : автореф. дисс. на соискание научн. степени канд. педаг. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / Лариса Юрьевна Данилова. – Оренбург, 2007. – 20 с.

5. Куропятник А. И. Мультикультурализм: проблемы социальной стабильности полиэтнических обществ / А. И. Куропятник. – СПб., 2000. – 205 с.

6. Лебедева И. П. Математическое моделирование в педагогическом исследовании / И. П. Лебедева. – СПб., 2003. – 122 с.

7. Фурман А. Типологічний підхід у системі професійного методологування / А. Фурман // Психологія і суспільство. – 2006. – № 2. – С. 78–92.

8. Чёрный Е. В. Субкультуры неудовлетворённости в Крыму: этнический аспект / Е. В. Чёрный // Гражданское общество и социальные права : материалы международной научной конференции, 5–11 октября 1997 года, Ялта, Крым, Украина. Кн.2. – Симферополь, 1997. – С. 67–76.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ ПОКАРАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СИСТЕМИ

ДОЛА О.

Copyright © 2013

На сьогоднішній день проблема правопорушень неповнолітніх залишається однією з гострих проблем українського суспільства. Проблема злочинності в усі часи була вкрай актуальною. Сьогоднішній стан суспільства і моралі свідчить про те, що злочинний спосіб життя стає нормою для певної частини населення, шляхом збагачення власних статків, а для декого – самоствердженням. Найгірше в цій ситуації те, що “обличчя злочинності” з кожним роком молодшає.